

Sammen kan vi mere

Skolesamarbejde mellem ni folkeskoler og en ungdomsskole sætter nye standarder for skoleudvikling i Odense Nord.

Ni folkeskoler og en ungdomsskole i Skolesamarbejdet i Nord, Odense har fundet opskriften på, hvordan man i fællesskab kan arbejde systematisk og innovativt med skoleudvikling. Samarbejdet har især succes med at omsætte folkeskolereformens visioner om at forbedre valgfagene, åbne folkeskolen, understøtte den demokratiske dannelse samt styrke uddannelsesparathed og brobygning til nye og konkrete læringsinitiativer – som både rækker ud og går på tværs af institutionelle og geografiske skel. Det er ikke set tidligere i det omfang eller i den størrelsesorden.

Som ét af svarene på implementeringen af folkeskolereformen nedsatte Odense Kommune tværinstitutionelle skolesamarbejder organiseret i regionale ungeledergrupper.

"Sammen vi man mere til gavn for vores fælles unge i udkolingen" er grundfilosofien bag det tværinstitutionelle ungeledergruppe-samarbejde mellem ni folkeskoler og en ungdomsskole i Skolesamarbejdet i Nord.

Samarbejdet har til formål at arbejde med de særlige ungerelaterede reformkrav i forbindelse med:

- at åbne folkeskolerne.
- at skabe variation i skoledagen.
- at tilbyde obligatoriske valgfag til 7. – 9. klasseeleverne.
- at udvikle fælles undervisningsforløb i Job og Uddannelse.

Skolesamarbejdet i Nord har allerede haft stor succes med i fællesskab at samskabe og udvikle forløb og tiltag, der læner sig ind i folkeskolereformens krav. Her indgår læring i autentiske miljøer, motivation for læring og dannelse, udarbejdelse af læringsmål, innovation, anvendelsesorienteret læring og samspil mellem flere fagligheder og kompetencer som centrale elementer i det fælles skoleudviklingsamarbejde.

I det følgende vil vi fremhæve fire eksempler, der alle er udtænkt og udviklet i Skolesamarbejdet i Nord:

- Valgfagsordningen.
- Demokratidagen.
- Undervisningsforløb i Job og Uddannelse.
- Turbo-brobygningsforløb målrettet ikke-uddannelsesparate elever.

Valgfagsordningen- et bredere og bedre valgfagstilbud for 1300 elever

Valgfagsordningen er et tværinstitutionelt samarbejde om fælles udbud af valgfag for 7.- 8. og 9. klasse. Samarbejdet blev oprindeligt indgået mellem to folkeskoler og en ungdomsskole i Odense (2012/13).

Enormt tværinstitutionelt samarbejde om fælles valgfag åbner skolen:

Siden da har samarbejdet udviklet sig til i dag at omfatte to partnerskaber med i alt otte folkeskoler og en ungdomsskole, der tilsammen tilbyder valgfag for 1300 elever fra 7.- 8. og 9. klasse. Derudover har man formået at knække koden for at åbne folkeskolen, idet man inddrager langt over 30 eksterne samarbejdspartnere, som spænder vidt og omfatter alt fra foreninger som, Odense Sportsfisker Klub og Næsby Boldklub, ungdomsuddannelser som Syddansk Erhvervsskole og Tietgen Business, forsyningsvirksomheder som VandCenter Syd, Odense

Renovation og Fjernvarme Fyn, kulturinstitutioner, som Odense Teater, Danmarks Radio FYN, Brandts Klædefabrik og Odense Zoo.

Rasmus Bendixen, Danske Skoleelever. (Tale under åbning af valgfagsmesse. 9/6 2016):
"Valgfag skal ikke bare være flere timer i tysk eller være det samme som andre timer- det skal være nyt, spændende og alternativt – det er de muligheder I (elever), får i dag, og det skal I være super super glade for, fordi det ikke er alle steder i Danmark, at man får de muligheder, som I får her i Odense."

Variation i skoledagen og virkelighedsnær undervisning:

Gennem valgfagssamarbejdet har man udviklet et fælles og i dag gennemprøvet valgfagskoncept, der gør det muligt at variere elevernes skoledag ved at tilbyde eleverne over 20 forskellige valgfag at vælge imellem f.eks. E-sport, ArtLab, Rap og musikproduktion, Byggeri og håndværk m.fl.

Dreng fra valgfag på Syddansk Erhvervsskole:

"Det er super fedt at komme ned og bruge sine hænder og hoved nede på Syddansk Erhvervsskole. Vi har bare haft super gode lærere og det har bare kørt lige fra dag ét af. Der er meget forskel på vores valgfag og almindelig skole. Når vi kommer ned på vores valgfag, laver vi noget helt andet. Vi går rundt, og bevæger os rundt. Når vi er i skole sidder vi ned og kigger i en bog. (...)"

Det forhold, at valgfag i "Valgfagsordningen" opleves som en variation eller noget positivt anderledes end den almindelige skole, stemmer overens med resultatet fra en evaluering af valgfag foretaget af Odense Kommune, hvor 91% af de unge svarer, at valgfag er noget andet end skolen.

Det er kendetegnende for valgfagene, at de er anvendelses- og produktorienterede, og at undervisningen har et virkelighedsnært perspektiv. Et af de nye valgfag i partnerskabet, "Innovation og bæredygtighed" arbejder med at styrke innovation, entreprenørskab og iværksætteri. Valgfaget er blevet til i samarbejde med de tre virksomheder, Fjernvarme Fyn, Odense Renovation og VandCenter Syd. Her stilles eleverne over for opgaver som at finde idéer til at løse fremtidens miljø- og ressourceudfordringer og gøre idéerne til virkelighed. Samarbejdet om valgfaget er altså ikke kun for sjov, idet man griber fat i nogle aktuelle og samfundsrelevante problemstillinger.

Steen Jakobsen, Kunde- og Kommunikationschef hos Vandcenter Syd:

"Når vi som virksomheder indgår i et samarbejde omkring valgfag, så er det med en klar forventning om at styrke en positiv vekselvirkning mellem virksomheder og folkeskoleverdenen. Vi tager vores ansvar alvorligt - vi tror på, at elevernes seriøse arbejde med aktuelle problemstillinger giver merværdi for os og styrker elevernes læring."

Valgfaget "Journalistik" udgør ligeledes et væsentligt bidrag til at udbrede paletten af samfundsrelevante fag, idet man i et nyt samarbejde med DR FYN sætter spot på journalistens samfundsmæssige opgaver både som formidler af den gode historie og som skarp kildekritiker. Undervisningen foregår på Danmarks Radio Fyn, hvor eleverne får mulighed for at lave egne udsendelser.

Valgfagsudbud med kvalitet og bredde giver plads til det interessebaserede valg:

Ved at udbyde fælles valgfag styrkes kvaliteten og bredden i udbuddet af valgfag, hvilket understøtter elevens mulighed for at træffe et reelt interessebaseret valg – erfaringer viser, at valgmuligheden styrker de unges engagement og motivation for læring og lyst til at flytte sig efter

det. Da man startede med at udbyde fælles valgfag på tværs af skolerne, var man bekymrede for, at de unge ikke ville vælge valgfag uden for deres egen skole. En intern undersøgelse viste imidlertid, at 80 % af eleverne valgte valgfag på en anden skole end deres egen. Evalueringen af valgfag foretaget af Odense Kommune understøtter tendensen, da det her fremgår, at det ikke bliver opfattet som en barriere at skulle flytte sig. Tværtimod er eleverne nysgerrige, og vil gerne flytte sig efter gode rammer og faciliteter.

Tilrettelægning med fokus på sammenhæng og kontinuitet:

Valgfagene er tilrettelagt således, at de 60 undervisningstimer afvikles over ti hele dage fordelt på et skoleår. Med henblik på at skabe størst mulig kontinuitet og sammenhæng i valgfagene, har man gode erfaringer med at tilrettelægge sammenhængende forløb over 5 uger. Det vil sige, at man afvikler de første 5 valgfagsdage over fem sammenhængende uger i efteråret, hvorefter de resterende 5 valgfagsdage afvikles umiddelbart efter hinanden i foråret.

Med henblik på at sikre kvaliteten i valgfagsundervisningen og styrke den enkelte elevs læringsudbytte har man ligeledes formuleret klare læringsmål for de enkelte valgfag. Her kan desuden nævnes, at ungdomsskolen indgår i et tæt samarbejde med de eksterne valgfagssamarbejdspartnere, dvs. foreninger, virksomheder og kulturinstitutioner om at udarbejde læreplaner og læringsmål for de valgfag, de udbyder.

Endelig indgår videndeling og koordinering mellem lærerne på tværs af skolerne vigtige elementer, når lærerkræfter bringes sammen om at tilrettelægge og køre fælles valgfagsforløb.

Fælles solidarisk finansieringsmodel:

Det har været afgørende for, at det brede valgfagssamarbejde overhovedet har kunnet lade sig gøre, at man har udviklet en fælles finansieringsmodel, som bygger på et solidaritetsprincip – det vil sige, at hver skole betaler pr. elev ud fra en taxameterordning.

Indikatorer på, at valgfagssamarbejdet har en positive effekt på eleveres motivation for læring:

- *Elevfraværet på valgfagene er lavere end på fagene i folkeskolen.*
- *Unge motiveres af, at der er en kobling mellem det teoretiske og praktiske og af at undervisningen foregår i autentiske læringsmiljøer.*
- *Elever ser det ikke som en barriere at skulle flytte sig – de er nysgerrige, og vil gerne flytte sig efter gode rammer og faciliteter.*
- *Eleverne motiveres af at modtage undervisning, der er adskiller sig fra undervisningen i skolen*

(Læs meget mere om valgfagsordningen i vedhæftede bilag)

Demokratidag – et tværgående samarbejde omkring unges demokratiske dannelse

Demokratidagen er et årligt arrangement, som afholdes på tværs af samtlige 8. klasser i Skolesamarbejdet i Nord. Inden dagen vælger eleverne mellem flere end 20 forskellige workshops, udbudt af en lang række politikere, NGO'er, kreative ildsjæle, ungdomspolitiske organisationer samt foreninger.

Det er Demokratidagens formål at vise de unge, hvor mangfoldigt et begreb demokrati er, samt at demonstrere de mange forskellige indgangsvinkler og holdninger, der er i et demokratisk samfund. Arrangementet er vokset fra i 2013 at involvere tre folkeskoler, til i dag at være en årlig begivenhed for ca. 500 elever på tværs af alle ni folkeskoler i Skolesamarbejdet i Nord.

Sammen kan vi skabe ungeinvolvering og -demokrati

Demokratidagen tager de unge seriøst. Det er derfor en vigtig del af arrangementet, at elevrådsrepræsentanter fra de deltagende folkeskoler engageres og inddrages i planlægningen af dagen. Samtidig er det et krav, at alle workshops er debatskabende, interaktive og møder de unge i øjenhøjde. Indholdet skal give mening i de unges kontekst. Målet med dagen er dermed at give dem redskaberne til at kunne tage stilling til, og påvirke samfundet omkring dem.

Sammen kan vi skabe et anderledes læringsmiljø af høj kvalitet

Ved at man i Skolesamarbejdet i Nord går sammen om afholdelse af Demokratidagen styrkes kvaliteten og bredden i den demokratiske dannelse i folkeskolen. Det brede tilbud giver eleverne mulighed for at vælge mellem flere end 20 forskellige workshops. Dermed møder de et bredt udsnit af det demokratiske samfund, som omgiver dem.

Demokratidagens opbygning omkring workshops, hvor de unge indgår aktivt i undervisningen, skaber et dynamisk undervisningsmiljø. Elevsammensætninger med baggrund i elevernes fælles interesse, kombineret med workshopholdere, som er engagerede inden for det pågældende emne i deres dagligdag, er med til at udgøre et motiverende og engagerende læringstilbud.

(Læs meget mere om Demokratidagen i vedhæftede bilag)

Undervisningsforløb i Job og Uddannelse – et bredt samarbejde om styrkelsen af erhvervsrettede uddannelseskompetencer og uddannelsesparathed

Som led i det regionale projekt 'EUD i skolen – skolen i EUD', har man i Skolesamarbejdet i Nord valgt at udvikle en projektuge for elever på 8. årgang på fire folkeskoler, i faget Job og Uddannelse. Projektugen afholdes for første gang i skoleåret 2016/17 for cirka 200 elever, og anses som et pilotprojekt i forhold til en senere udfoldelse for alle 8. klasser i Skolesamarbejdet i Nord. Pilotprojektet afsluttes med en ekstern evaluering.

Projektugen er sammensat, så der i videst muligt omfang sker en kobling mellem grundskole, virksomheder og erhvervsuddannelser. Eleverne vil på tværs af folkeskolerne vælge et forløb inden for en uddannelse/branche, som interesserer dem.

Ungdommens Uddannelsesvejledning bidrager til at kvalificere elevernes valg af forløb i projektugen igennem en interaktiv undervisningsgang, som har til formål at give eleverne en større indsigt i de medvirkende uddannelsesretninger. Derudover understøtter UU-vejlederne undervisningsforløbet ved bl.a. at indgå i projektugen med oplæg samt ved at stå til rådighed for elevers spørgsmål i løbet af ugen.

Projektugen er udviklet i en nedsat arbejdsgruppe primært bestående af lærere og vejledere fra:

- Folkeskolerne: Risingskolen, Abildgårdskolen, Kroggårdsskolen og H. C. Andersen Skolen.
- Erhvervsuddannelser: Kold College, Syddansk Erhvervsskole, Social- og Sundhedsskolen og Tietgen Business.
- Ungdommens Uddannelsesvejledning i Odense og Omegn.
- UngNord - en af ungdomsskolerne i Odense.

Formålet med projektugen er:

- At styrke elevernes kendskab til arbejdsmarkedet.
- At styrke elevernes uddannelsesparathed.

- At inspirere og motivere unge til, at indse/opleve/forstå, at der er gode karrieremuligheder med en erhvervsuddannelse.

Sammen kan vi præsentere et bredt udsnit af karriereveje for eleverne

Projektugen tilrettelægges som et tematiseret og tværfagligt forløb som led i at styrke elevernes uddannelsesparathed, kendskab til arbejdsmarkedet samt evne til at vurdere sammenhænge mellem egne valg og forskellige vilkår i arbejdsliv og karriere.

Eleverne skal i projektugen besøge virksomheder og erhvervsuddannelser inden for områderne, hotel og restaurant, jordbrug, industriteknikker, smed, grafisk design, frisør – kosmetik – tandklinikassistent, SOSU og PA samt salgsassistent. Der er indgået samarbejde om virksomhedsbesøg med 20 forskellige virksomheder og institutioner.

(Læs meget mere om undervisningsforløbet i vedhæftede bilag)

Turbo-brobygningsforløb – et samarbejde om at gøre elever uddannelsesparate

Som led i arbejdet med at skabe de bedst mulige betingelser for, at alle elever vurderes uddannelsesparate, er der på tværs af Skolesamarbejdet i Nord igangsat et samarbejde mellem skoler, UU-vejledningen, Syddansk Erhvervsskole og en række virksomheder.

Formålet med samarbejdet er, at tilbyde turbo-brobygningsforløb, som udgør et motiverende og udviklende læringsrum for elever, der er i fare for at blive erklæret ikke-uddannelsesparate ved udgangen af 8. eller 9. klasse. Igennem forløbet er målet at synliggøre sammenhængen mellem skole, ungdomsuddannelse og job for eleverne samt at give eleverne redskaber og motivation til at hæve deres faglige niveau.

Turbo-brobygningsforløbet tilbydes til elever fra 8. og 9. klasse, hvor skolerne har en realistisk forventning om, at forløbet vil kunne hjælpe eleverne til at bevæge sig fra "ikke-uddannelsesparat" til "uddannelsesparat". Samtidig tænkes kompetenceudvikling af lærere, der underviser i ungemiljøet ind i forløbet, hvorfor udskolingslærere på skift deltager i turbo-brobygningsforløbets undervisningsgange.

Forældre- og elevinddragelse

Et vigtigt aspekt af turbo-brobygningsforløbet er at inddrage forældrene i beslutningen om elevernes deltagelse i forløbet. På samme måde er det vigtigt, at eleven kan vælge imellem de forskellige indgange på erhvervsskolen, således at forløbet bygger på motivation og engagement.

Et samarbejde, hvor alle byder ind med hver deres kompetencer og ressourcer

Forløbet vil være en kombination mellem de forskellige indgange, som udbydes på Syddansk Erhvervsskole (murer tømrer, VVS, smed og elektriker), samt en uges praktik i en virksomhed. Praktikforløbet vil forgå på en virksomhed, der ligger inden for det håndværksfag, som eleven måtte være særligt interesseret i.

(Læs meget mere om Turbo-brobygningsforløbet i vedhæftede bilag)

Skolesamarbejdets dokumenterede erfaringer med tværinstitutionelle initiativer og forløb

Gennem samarbejdet har man skabt et fællesperspektiv, der sikrer et sammenhængende helhedssyn på unges liv. Det betyder en fælles tilgang til mål og opgaveløsninger, der også rækker ind i fritidslivet og ind i et kommende uddannelsesliv.

Den fælles arbejdstilgang tager afsæt i de fælles og dokumenterede erfaringer, som Skolesamarbejdet i Nord især har indhentet gennem udviklingen, afprøvningen og implementeringen af "Valgfagsordningen."

Grundlaget for den fælles succes bygger på erfaringer med at:

Fælles ressourceudnyttelse skaber kvalitet og bredde i læringstilbud og giver plads til det interessebaserede valg.

Både når det drejer sig om samarbejde om valgfag, Demokratidagen og uddannelsesforløbet i Job og Uddannelse, så er det erfaringen, at man kan levere merværdi, når man bringer ressourcerne sammen. Ved at have et særligt fokus på at skabe kvalitet og ikke mindst bredde i de fælles initiativer, så bliver der plads til, at de unge kan træffe et reelt interessebaseret valg. Det er én af forudsætningerne for, at unges engagement og motivation for læring kan skabes og samtidig fastholdes over tid. Af evalueringen af valgfag foretaget af Odense Kommune fremgår det, at de unges valg er styret af interesse og lysten til at lære nyt. Samtidig fremgår det, at valget er med til at styrke elevernes valgkompetencer - eleverne skal lære at træffe betydende valg og fastholdes i det.

Vekselvirkning mellem folkeskolen og det omgivne samfund åbner folkeskolen og bygger bro.

Det er fælles for alle fire tiltag, at der gennem det omfattende eksterne samarbejdsnetværk, skabes en brobyggende vekselvirkning mellem undervisningen i folkeskolen og de virkelighedsnære læringsaktiviteter, der foregår uden for skolen. Det vil f.eks. sige ude på et valgfag, der afvikles ude i en lokal sportsforening som Næsby Boldklub eller ude på Syddansk Erhvervsskole i forbindelse med afviklingen af turboforløbet i brobygning, eller ude på CAMP U, hvor Demokratidagen afholdes eller ude på én af de mange virksomheder og erhvervsuddannelser, man kan besøge under uddannelsesforløbet i Job og Uddannelse.

De mange positive erfaringer Skolesamarbejdet i Nord har gjort sig med at åbne skolen og forlægge undervisning/ læringsforløb / valgfag ude hos de eksterne samarbejdspartnere har bevirket, at det i dag er blevet et centralt og gennemgående element i den fælles arbejdsmetode, når nye fælles skoleudviklingsrettede initiativer skal iværksættes.

Autentiske læringsmiljøer og virkelighedsnær undervisning styrker elevengagement og motivation for læring.

Endnu en central fællesnævner for de fire initiativer er selve tilrettelægningsforløbene, hvor man har et særligt fokus på at skabe virkelighedsnær undervisning i autentiske læringsmiljøer. Det betyder f.eks., at "Turbo-brobygningsforløbet" i overensstemmelse med det uddannelsesafklarende og uddannelsesparathedsstyrkende perspektiv foregår ude på erhvervsuddannelsen, Syddansk Erhvervsskole i et autentisk læringsmiljø. I den forbindelse indgår der også en tydelig kobling til noget virkelighedsnært, idet forløbets anvendelsesorienterede perspektiv på, at der skal leveres et produkt i sidste ende f.eks. i form af en udendørs bruser, skaber en direkte kobling til selve håndværket.

Der ligger samtidig også et klart brobyggende, dannende og uddannelsesafklarende perspektiv i de fælles initiativer. Af evalueringen af valgfag foretaget af Odense Kommune fremgår det f.eks. at eleverne er klar over, at dét at bevæge sig ud, er en del af en selvstændighedsproces i forhold til et kommende uddannelsesvalg.

Dreng, valgfag på SDE

"Nede på SDE har man meget ældre elever. Dernede bliver man set på som en voksen person. Der er ikke noget pjat(..)"

Det særligt interessante ved eksemplet her er, at drengen gennem valgfagsforløbet på SDE følte sig taget alvorligt. De autentiske rammer i form af uddannelsesmiljøet, de ældre elever og den anvendelsesorienterede undervisning bragte ham ud i en dannelsesproces, der motiverede ham til at engagere sig. Derudover styrkede valgfagets brobyggende element hans uddannelsesafklaring. Han har fået en læreplads og skal være tømrer.

Bredde i fagligheder og kompetencer styrker kvaliteten og fremmer elevengagement og motivation for læring.

Samspil mellem forskellige fagligheder og kompetencer styrker kvaliteten i det enkelte tilbud, det vil sige at man bringer folkeskolelærere, pædagoger, ungdomsskolelærere, frivillige og medarbejdere fra samarbejdende kulturinstitutioner og virksomheder sammen om at levere undervisnings- og læringsaktiviteter.

Foreningen af den fagprofessionelle og den pædagogisk/didaktiske uddannede lærer er et godt afsæt for at fange og motivere de unge. Man skaber en kobling til den fagprofessionelle verden, samtidig med, at man sikrer en kvalificeret læring.

Samarbejde funderet på forventningsafstemning og fokus på anvendelsesorientering er nøglen til meningsfuld skoleudvikling

Samarbejdet om fælles valgfag har været afgørende for udviklingen af en fælles tilgang og en fælles forventningsafstemning omkring det videre anvendelsesorienterede arbejde med skoleudvikling som sådan. Det gør, at samarbejdet er i stand til løbende at handle hurtigt på nye tendenser inden for skoleudvikling og iværksætte nye tværgående initiativer til gavn for eleverne i udkolingen. De nyeste skud på stammen, der taler ind i det aktuelle arbejde med uddannelsesparathed og uddannelsesafklaring, er som nævnt uddannelsesforløbet i Job og Uddannelse og Turbo-brobygningsforløbet.

Et formaliseret samarbejde funderet på fælles forventningsafstemning har været én af forudsætningerne for, at Skolesamarbejdet i Nord har været i stand til at omsætte ord til fælles konkret handling og forløb på tværs af skolerne.

Hvad skal der til for at tværinstitutionelle samarbejder om skoleudvikling kan udvikles andre steder?

Anbefalinger, når man skal indgå det gode, ligeværdige og forventningsafstemte samarbejde:

- Det er vigtigt, at man i et samarbejde afstemmer forventningerne, dvs. at man har defineret fælles mål, vision og indhold for samarbejdet, at arbejdsdelingen er klar og den økonomiske model er defineret.
- Vi har erfaringer med, at det gavner samarbejdet at udarbejde en formaliseret samarbejdsaftale på baggrund af forventningsafstemningerne.
- Det er afgørende, at ethvert samarbejde er ligeværdigt, og at alle parter oplever det som meningsfuldt at være en del af partnerskabet.
- Det er vigtigt, at samarbejdet ikke kun sker på ledelsesniveau, men at det også iværksættes på medarbejderniveau.

- Det er vigtigt, at der under og efter aktiviteten sker en koordinering og opfølgning på aktiviteten. (Systematisk dokumentation og evaluering).

Skolesamarbejdet i Nord, Odense:

Alle skolernes bestyrelser anbefaler indstillingen af Skolesamarbejdet i Nord til DM i Skoleudvikling.

Samarbejdspartnere:

Abildgårdskolen,

Agedrup Skolen

H.C. Andersen Skolen

Kroggårdsskolen

Næsby Skole

Risingskolen

Søhuskolen

Seden Skole

Sct. Hans Skole

UngNord, én af ungdomsskolerne i Odense.